

Verslag Bestuurlijk Overleg GS Fryslân en Staatssecretaris Van der Maat

Datum: 3 april 2023

Locatie: Dorpshuis Nij Franjum Marsum, Franjumbuorsterpaed 12, 9034 GZ Marsum

Aanwezigen Bestuurlijk Overleg

- Commissaris van de Koning, drs. A.A.M. Brok (voorzitter)
- Staatssecretaris van Defensie, mr. drs. Ch.A. van der Maat
- Gedeputeerde en tevens voorzitter van de COVM¹, Klaas Fokkinga
- Wethouder gemeente Leeuwarden en tevens lid COVM, Hein de Haan
- Wethouder gemeente Noardeast-Fryslân en tevens lid COVM, Aant Jelle Soepboer
- Wethouder gemeente Waadhoeke en tevens lid COVM, Jan Dijkstra
- Wethouder gemeente Tytsjerksteradiel en tevens lid COVM, Berber van Zandbergen

- [redacted] (D-DMLVD)
- [redacted] (adviseur Luchtvaartzaken)
- [redacted]
- [redacted]

Agenda

1. Opening en welkom

De Commissaris heet de staatssecretaris en de andere genodigden hartelijk welkom in Marsum. Er volgt een kort voorstelrondje.

2. Luchtruimherziening

Op 14 oktober 2021 is het Voorkeursbesluit Luchtruimherziening verschenen en heeft de provincie Fryslân een antwoord gekregen op de ingediende zienswijzen. In de beantwoording worden veel zaken doorgeschoven naar de volgende fase: de planuitwerking.

Vraag: hoe worden provincie en gemeenten hierbij betrokken en wat wordt hun rol?

[redacted] geeft aan dat het Rijk graag samen wil oplopen met provincies. Afgelopen 22 maart was er een bijeenkomst over de luchtruimherziening waarbij diverse stakeholders aanwezig waren, waaronder de provincie. Op 2 mei staat er een ambtelijke bijeenkomst gepland in Zwolle voor de noordelijke provincies. Daar zal ook de participatie verder worden besproken. Het Rijk zal in het vervolgtraject o.a. aan de provincies ook om een gebiedsadvies vragen, waarin ze zaken kunnen meegeven waar in de detaillering rekening mee kan worden gehouden. Voor Fryslân zijn de gevolgen beperkt. Het oefengebied wordt groter, maar er wordt niet meer gevlogen. De geluidswaarden liggen naar verwachting tussen de 45-85 dB(A). Voor Fryslân zal er daarom niet veel veranderen ten opzichte van de huidige situatie.

3. Evaluatie COVM

Door gemeenten is aangegeven dat de COVM meer lijkt op een 'rituele dans'. Het COVM komt jaarlijks twee keer bijeen, maar de vraag is of er voortgang wordt geboekt. Daarnaast is het doel en de positie van het COVM onduidelijk. Er is gevraagd om een evaluatie. Vanuit het ministerie is aangegeven dat die roep ook elders klinkt. Het wordt daarom landelijk opgepakt. Eind 2022/begin 2023 zou duidelijkheid moeten zijn over hoe de evaluatie eruit moet komen te zien.

Vraag: hoe komt die evaluatie eruit te zien en wat is daarin de rol en positie van provincie en gemeenten?

Wethouder Dijkstra geeft aan dat de COVM een waardevol contact is tussen de vliegbasis en de bewoners. Er is in al die jaren ook best veel bereikt, bijvoorbeeld het geluidsmetnet. We zijn nu wat op zoek naar of we het nu op de juiste manier doen en waar we als gemeenten invloed op hebben. We hebben graag grip op de grote lijnen en een antwoord op de vraag wat er gedaan kan worden aan de vele klachten. Wethouder De Haan onderschrijft dat het waardevol is om met Rijk,

¹ De Commissie Overleg & Voorlichting Milieu (COVM) is een adviescommissie van de minister van Defensie. Iedere militaire luchthaven heeft een COVM. De commissie is ingesteld op grond van de Wet Luchtvaart en heeft als belangrijkste taak: overleg en voorlichting over milieu (doorgaans geluid) rondom de militaire luchthavens.

provincie, gemeenten en omwonenden zaken in de openbaarheid te kunnen bespreken. Ook gaat het hem bij klachten om de trends c.q. de grote lijnen. Individuele klachten bespreken is weinig zinvol. *Wethouder Soepboer* vindt dit herkenbaar. Hij vindt dat de COVM nu nog een hoog 'mededelingen-karakter' heeft en nog niet veel echt overleg. Dat zou meer mogen. [REDACTED] herkent het ongemakkelijke gevoel wat er soms is. Defensie werkt hard aan de relatie met de omgeving. Dankzij de COVM is de wijze van klachtenafhandeling veranderd en verbeterd. Er zijn overigens heel veel verschillen tussen de diverse COVM's. De evaluatie is mede daarom een goed idee. *De staatssecretaris* zegt zelf jarenlang in de COVM te hebben gezeten vanuit zijn vorige functie als gedeputeerde in Noord-Brabant. Hij deelt de mening dat de COVM anders moet. Er moet opnieuw gekeken worden naar de vorm van de COVM. We zijn inmiddels ook al 10 jaar verder met participatie. Hij pleit voor maatwerk per COVM. De evaluatie gaat er dus komen. Die zal bestaan uit twee delen. Een algemeen deel dat kijkt naar de wettelijke bepalingen uit de Wet luchtvaart m.b.t. de COVM. En daarnaast een evaluatie van de COVM zelf. Hoe loopt het, welke onderwerpen leven hier? Dan gaat het dus om maatwerk. [REDACTED] vult aan dat er over dit proces een brief zal worden gestuurd die tijdens de COVM van 17 april besproken kan worden. We vragen ook aan de COVM Leeuwarden dan om deelname aan de te vormen klankbordgroep. Dat mogen zowel ambtelijke als burgerleden zijn. Juist ook de burgers die al jarenlang ervaring in de COVM hebben kunnen een waardevolle bijdrage aan de evaluatie leveren.

4. *KE/Lden*

De geluidscontour wordt uitgedrukt in Kosteneenheden (KE). Er wordt nu gewerkt aan een overgang naar de Europese geluidsnorm Lden. Defensie heeft als randvoorwaarden voor de overgang genoemd dat de bescherming van omwonenden niet minder mag worden, maar dat het ook geen nadelig effect op de vliegoperaties mag hebben. Als derde randvoorwaarde is gesteld dat de contour geen onnodig ruimtebeslag mag innemen. Voor deze overgang zijn bijeenkomsten georganiseerd en er konden vragen worden gesteld. De Friese vragen, ondanks meerdere toezeggingen, zijn echter nog niet beantwoord.

Vraag: Kan de staatssecretaris toezeggen dat er zo spoedig mogelijk een reactie komt op de ingediende vragen? Vooruitlopend daarop, hoe ziet de staatssecretaris de randvoorwaarde 'geen onnodig ruimtebeslag' voor Vliegbasis Leeuwarden? Betekent dit dat Wyns en Menaam, die al jaren buiten de berekende contour liggen, ook buiten de zone gehouden kunnen worden?

De staatssecretaris geeft aan dat wat de laatste vraag betreft het zeker besproken kan worden. Dit kan alleen als er geen operationele ruimte verloren gaat bij defensie. [REDACTED] legt uit dat er informatierondes per COVM zijn geweest en dat er in Leeuwarden ook nog een soort van second opinion heeft plaatsgevonden op basis van de data uit het geluidsmeeetnet. Die bevestigt dat de omzetting op zich goed heeft plaatsgevonden. Wat de benodigde operationele ruimte betreft, is dat een zaak voor specialisten. Dat vergt nog wat uitzoekwerk door NLR en vliegbasis. Als de luchtmacht kan blijven doen wat ze moet doen dan is het voorstel van de provincie prima. Verder ligt er nog een voorstel om een bijeenkomst te organiseren voor technenuten over deze technische omzetting. Deze bijeenkomst zal binnenkort plaatsvinden. De provincie kan deze maand een antwoord verwachten op haar vragen. Als dat niet inhoudelijk op alle punten lukt dan zal er een procesantwoord volgen.

5. *Geluidsisolatie*

Een Kamermotie draagt het ministerie op om te bekijken in hoeverre de bestaande geluidsisolatie nog voldoende is. De Stuurgroep Uitvoering motie geluidsmeeetnetten is hier nu mee bezig. Mocht blijken dat de isolatie onvoldoende is voor het geluid van de F35, dan zou de geluidsisolatie van de woningen op kosten van Defensie moeten worden aangepast. Uiteraard voor zover de bewoners de al aangebrachte isolatie goed hebben onderhouden.

Vraag: Kan de staatssecretaris bevestigen dat als blijkt dat de isolatie niet meer toereikend is deze zal worden vervangen/aangepast? En dat dit met voortvarendheid zal worden opgepakt?

De staatssecretaris geeft aan dat zijn voorganger Hennis de motie destijds heeft omarmd die vraagt naar herijking van de isolatie. Momenteel loopt er ook een onderzoek. De stuurgroep is daar druk mee bezig. De uitkomsten worden rond de herfst 2023 verwacht. Daarnaast worden ook de ontwikkelingen rond Schiphol gevolgd. Daar is inmiddels een tweede ronde isolatie gestart. Er gaat een precedentwerking vanuit aangezien de isolatie in beginsel eenmalig is aangebracht. De

verwachting is dat daarover eind 2023 duidelijkheid is. Volkel en Leeuwarden hebben niets aan een snelle oplossing. Over 20 jaar kan het immers alweer verouderd zijn. Daarom wordt er nu gekeken naar een beleidsmatig goed verankerde oplossing. We lopen er zeker niet voor weg. Over twee weken zal tijdens de COVM een update volgen. Afgesproken is verder dat [redacted] via [redacted] de wethouders zal informeren over mogelijke ontwikkelingen.

6. Geluidhinderbeperking, stand van zaken

De F35 maakt meer geluid dan haar voorganger en dat levert een aanzienlijke toename op in de klachten. Defensie heeft dit positief opgepakt en is aan de slag om te bekijken wat er mogelijk is aan hinderreductie. Door de Auditcommissie zijn suggesties gedaan en door het Nationaal lucht- en ruimtevaartlaboratorium (NLR) wordt gekeken naar onder andere de vliegprofielen.

Vraag: wat is de stand van zaken hieromtrent? Worden er baanbrekende verbeteringen verwacht?

Wethouder De Haan geeft aan dat er in en rondom Leeuwarden veel zorgen leven omtrent de piekbelasting van de F35. Dit heeft o.a. geleid tot een initiatief vanuit de gemeenteraad om de gezondheidseffecten te onderzoeken. Waadhoeke en provincie hebben hun medewerking hieraan toegezegd en recent doet ook defensie mee. Het onderzoek liep vast doordat de GGD aangaf dat rondom Leeuwarden de populatie te klein zou zijn. Vandaar dat de wens er is om het onderzoek breder te trekken naar andere velden zoals Volkel. *De staatssecretaris* steunt dit betoog. Het onderzoek zou zeker ook voor Volkel interessant kunnen zijn. Rondom Eindhoven heeft eerder ook al een vergelijkbaar onderzoek plaatsgevonden. Er zou prima een samenwerking kunnen worden georganiseerd tussen de betreffende GGD-regio's. Het is dan ook goed om een dergelijk onderzoek met enige regelmaat te herhalen. Wellicht kan het ook worden geïntegreerd in al lopende GGD-onderzoeken. *Wethouder De Haan* zal verder aan de slag met het voorstel. [redacted] vult nog aan dat vanmiddag tijdens het gesprek met de auditcommissie er nog specifiek zal worden ingegaan op het piekgeluid. Daar zijn ook al de nodige onderzoeken over opgestart om te bekijken of er wellicht anders gevlogen kan worden.

7. Vervolg Bestuurlijk overleg GS Fryslân en ministerie van Defensie

De staatssecretaris geeft aan het belangrijk te vinden om de lijnen kort te houden. Dit bezoek aan Leeuwarden helpt hem om gevoel te krijgen bij wat hier leeft. *De staatssecretaris* geeft aan dat hij 7 á 8 keer per jaar in Fryslân is, dus als er wat is kan dat snel besproken worden.

8. Rondvraag en sluiting

De cvdK meldt dat hij de commandant van Vliegbasis Leeuwarden een brief heeft gestuurd waarin aandacht wordt gevraagd voor de telefonische bereikbaarheid van de basis en de mogelijkheid voor omwonenden om de eigen taal te kunnen spreken. Het is van belang dat omwonenden ook in de eigen taal terecht kunnen. *De staatssecretaris* is op de hoogte van de brief en wil dit graag praktisch oplossen. We hebben nu eenmaal meer dan 1 taal in Nederland.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen